

Motion till riksdagen

1989/90:N59

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:88

Vissa näringspolitiska frågor

Propositionen

I propositionen behandlas vissa frågor om näringspolitiken. Den sägs vara första steget i ett arbete inom regeringen att utveckla en långsiktig sammanhållen strategi för att främja näringslivets utveckling och ekonomisk tillväxt. De åtgärder som föreslås avses verka på medellång sikt. Dessutom redovisar man områden som sägs vara särskilt angelägna att beakta i en näringspolitik som skall leda till ökad tillväxt. De områden som behandlas i propositionen är småföretagsutveckling, teknikpolitik, statligt företagande och internationella investeringar. Infrastruktur och transportsystem behandlas i en särskild bilaga till propositionen och kommenteras i en annan motion.

Allmänt

Den politik som regeringen fört under 1980-talet har i flera avseenden varit framgångsrik. Den har emellertid också varit problematisk på andra väsentliga samhällsområden. Politiken har inte kunnat förena tillväxt och balans i ekonomin med utvecklad social rättvisa. Kvinnorna och de offentligt anställda har blivit 80-talets förlorare. Den svenska ekonomin har blivit allt mer beroende av ett fåtal stora företag och branscher. Exportberoendet har ökat. Regional obalans har uppstått. Näringslivets förnyelse har fördröjts och den offentliga verksamheten har fått stå tillbaka.

Vpks utgångspunkter

En framtidsinriktad näringspolitik måste noggrant avväga kravet på tillväxt i ekonomin mot andra vitala samhällsintressen, som ekologiska hänsyn, rättvisa, solidaritet och omsorg. Tillväxt är inget självändamål. Det är endast om tillväxten är förenlig med de ovan nämnda samhällsintressena och befrämjar demokratin som den är värdefull.

Småföretagsutveckling

Vi delar regeringens uppfattning om småföretagens centrala roll för förnyelse och utveckling av näringslivet. Liknande synpunkter har tidigare framförts av vpk. De avgörande industriella investeringarna är kostsamma

och måste därför av naturliga skäl ske i stor skala. Vpk har föreslagit inrättande av samhällsfonder och uppbyggnad av en stark samhällsstyrd industri sektor som ett viktigt inslag i en ny näringspolitik. Vi har också betonat utrymmet för småföretag av olika slag, privata eller i form av produktionskooperativ.

Det är som underleverantörer som småföretagen på sikt hävdar sig bäst men då måste de samarbeta kring utveckling av nya produkter och produktionsmetoder. Stora företag kan – genom att de förfogar över betydande resurser – få effektiv produktion i långa serier. De har ofta större möjligheter än mindre företag att tillgodogöra sig ny teknik, bygga upp kompetens m.m. Men småföretagen har också stora fördelar. De har mindre administration. De har i många fall möjlighet att lägga om produktion med kort varsel och ta hem order som består av korta serier. För att småföretagen skall kunna utvecklas måste de kunna tillgodogöra sig ny teknik. Samarbete mellan småföretag kan innebära fördelar för alla. Samhälleligt stöd kan vara en ovärderlig hjälp och vi delar regeringens bedömning i många stycken av vilka åtgärder som främjar småföretagens utveckling.

Vi delar regeringens uppfattning att de regionala utvecklingsfondernas målgrupp bör utvidgas till att omfatta all småföretagsamhet. Däremot anser vi inte att fondernas styrelser skall utses på ett nytt sätt. Vi delar landstingens och utvecklingsfondernas egen uppfattning att den nuvarande ordningen på ett bra sätt sörjer för regional och lokal anknytning. Därför bör den bibehållas och vi anser att riksdagen bör göra ett tillkännagivande om detta.

Finansieringsfrågor

Det är angeläget att små och medelstora företag garanteras ett jämnt tillflöde av riskvilligt kapital. Det privata kapitalets strävan efter investeringar som främst ger hög och snabb avkastning gör att det inte på ett tillfredsställande sätt kan garantera småföretagen riskkapital. Det kan därför vara befogat att samhället engagerar sig i kapitalförsörjningen via nya regionala riskkapitalbolag.

Vi avvisar däremot förslagen att dra in en miljard av utvecklingsfondernas medel till staten och begränsa deras verksamhetsformer. Här delar vi bl.a. Landsorganisationens uppfattning och argument. Även detta bör ges regeringen till känna.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling inom småföretagen är viktig. Här delar vi regeringens allmänna uppfattning.

Beträffande tekoindustrins utveckling har vpk senast vid allmänna motionstiden 1989/90 i motion N:334 utförligt behandlat frågan och vi hänvisar till motionen. Detsamma gäller den träbearbetande industrin som vpk tagit upp i motion 1987/88:N294 där vi begärde nya insatser för att öka förädlingsgraden inom svensk sågverksindustri. Vi hänvisar till bl.a. denna motion.

Standardisering

Standardisering är inte enbart en fråga om tekniska och rationella lösningar. Standardiseringens innehåll berör också frågor om demokrati och nationellt självbestämmande, frihandel kontra arbetsmiljö. Den berör säkerhet och mycket annat.

Bakgrunden till de aktuella förslagen om standardisering är utvecklingen inom EG med anledning av upprättandet av EG:s inre marknad vid utgången av 1992 samt förändringar i Romfördraget i och med antagandet av Enhetsakten från 1987. Förändringen av EG:s regler innebär dels att det överstatliga inslaget stärkts och dels att ökad makt överlämnats åt de privaträttsliga standardiseringsorganen, organ som behärskas av de stora transnationella bolagen. De europeiska standardiseringsorganens beslut blir normbildande och ersätter i praktiken de nationella arbetarskyddsföreskrifterna, som avser olika produkter och tekniska anordningar. Även Sverige, som bestämt sig för att anpassa sig till EG:s inre marknad, tvingas underordna sig standardiseringen.

Grundläggande för standardiseringen är varornas fria rörlighet över gränserna, och om ett företag sätter sin prägel på en teknisk standard så innebär detta ett oerhört försprång framför konkurrenterna. Inget land kan efter att standardiseringsorganen har sagt sitt lägga ytterligare krav på maskiners konstruktion, t.ex. på nya manöverdon eller nödstopp. Därmed uppstår en konflikt mellan frihandel och arbetsmiljökrav.

Efter de nya bestämmelserna i EG har den europeiska standardiseringsprocessen gått mycket fort och blivit mycket omfattande. Den är så omfattande att de fackliga organisationerna i praktiken inte har någon möjlighet att påverka utvecklingen, trots att deras medlemmar är i högsta grad berörda. Språksvårigheterna är ett allvarligt hinder. Den svenska regeringens vilja att engagera sig i frågan har hittills varit begränsad.

Det är en allvarlig brist att de europeiska standardiseringsorganen enbart omfattar Västeuropa. De övriga länderna tvingas därmed att ensidigt och utan inflytande anpassa sina bestämmelser till vad standardiseringsorganen bestämt. Vpk anser att FN:s ekonomiska kommission för Europa, ECE, där även de östeuropeiska staterna finns representerade, borde ha det övergripande ansvaret för standardiseringen och att Sverige bör ta initiativ till detta.

Standardiseringskommissionen i Sverige, SIS, domineras genom sin uppbyggnad av stora och rika företag, medan de fackliga organisationerna har svårt att göra sig gällande. I propositionen föreslås att det statliga stödet till standardiseringen även i fortsättningen skall utformas enligt företagens prioriteringar. Detta finner vi mycket olyckligt. Det finns enligt vår uppfattning starka skäl för att öka det demokratiska inflytandet över SIS verksamhet. Det kan ske genom ett statligt avtal som ger fackföreningsrörelsen, miljö- och konsumentrörelsen ökat inflytande i SIS styrelse och som preciserar och övervakar det föreslagna målrelaterade bidraget. Avtalet bör också innehålla bestämmelser som löser fackets utbildningsproblem, frågan om reskostnader m.m. Det statliga avtalet kan med fördel anknyta till den danska modellen med arbetsmiljöråd.

Vi anser inte tiden vara mogen för överförande av FFV till aktiebolag. Vi anser att både ur försvarspolitisk och ekonomisk synvinkel bör produkter av vitalt försvarsintresse ligga inom ett affärsverk. Affärsverkformen ger regering och riksdag möjlighet till insyn och styrning. Insyn och möjlighet att påverka borde vara en självklarhet för landets kontroll av vitala försvarsprodukter. Riksdagen bör därför avslå regeringens begäran att affärsverket FFV upphör som affärsdrivande verk m.m.

Statliga företag

Regeringen ger uttryck för behovet av en mera aktiv statlig ägarpolitik för att främja tillväxten i landet. En sådan behövs också av andra skäl. Ett aktivt och framgångsrikt statligt ägande förutsätter att staten som ägare kan agera på ungefär samma villkor som andra ägare. Vi ser bildandet av ett statligt förvaltningsbolag som ett sätt att effektivisera det statliga ägandet. Det bör också öppna möjligheter för ett utvidgat statligt ägande men för att vpk skall acceptera den nya ägandeformen krävs en utformning som garanterar riksdagen god insyn i verksamheten och beslutsrätt vid viktiga förändringar av ägandet. Det innebär bl.a. att formuleringar om insyn och beslutsrätt skall vara tvingande och t.ex. lyda: "Regeringen, som genom sitt ombud representerar staten på förvaltningsbolagets bolagsstämma, skall kontinuerligt informera riksdagen om förändringar i förvaltningsbolagets aktieinnehav. Vidare skall regeringen höra riksdagen innan beslut fattas som innebär att förvaltningsbolaget inte längre innehar röstmajoriteten i något av de nu helägda företagen."

Internationalisering

I propositionen redogörs för omfattningen och utvecklingen av näringslivets investeringar i utlandet och för utländska investeringar i Sverige. Regeringen hänvisar till tidigare positiva bedömningar av internationalisering av ägandet och hänvisar dessutom till internationella regler som begränsar den svenska handlingsfriheten vad beträffar reglering av ägandet. Det enda regeringen föreslår är intensifierat samråd med de internationellt inriktade storföretagen om frågekomplexet. Reglerna måste anpassas till internationella principer, och man säger att de fackliga organisationernas möjlighet till information och förhandlingar i samband med företagsförvärv måste öka.

Riksdagen bör begära förslag av regeringen om nya regler för utländskt förvärv av svenska företag.

LO har beträffande utländskt ägande starkt ifrågasatt om detta tillfört något positivt förutom ett bidrag till pluralism. LO anser att de utländska aktieägarna visat osedvanlig instabilitet. TCO anser å sin sida att det ligger i nationens intresse att de största företagen förblir i svensk ägo. Vpk delar de fackliga organisationernas syn på internationaliseringen av ägandet och anser att regeringen bör ta fram förslag som gör det möjligt att bevara de största och viktigaste företagen i svensk ägo och som garanterar de fackliga organisatio-

nerna stort inflytande vid företagsköp och försäljning. Regeringen bör också återkomma till riksdagen med förslag som begränsar möjligheterna att fritt investera utomlands.

Mot. 1989/90
N59

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändrade riktlinjer för val av styrelse till de regionala utvecklingsfonderna,
2. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändrade riktlinjer för de regionala utvecklingsfondernas och Stiftelsen Norrlandsfondens verksamhet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt initiativ till alleuropeisk lösning av standardiseringen i Europa,
4. att riksdagen begär att regeringen skall utarbeta ett statligt avtal som demokratiserar SIS verksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att riksdagen avslår regeringens begäran att ombilda FFV till aktiebolag,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statligt ägande,
7. att riksdagen av regeringen begär förslag om nya regler för utländskt förvärv av svenska företag,
8. att riksdagen av regeringen begär förslag som begränsar möjligheten att fritt investera utomlands.

Stockholm den 26 mars 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Rolf L Nilson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

